

VECĀKU UN LOGOPĒDA SADARBĪBA PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS IESTĀDES BĒRNURUNAS TRAUCĒJUMU KOREKCIJĀ

The Cooperation of Parents and Speech Therapist in the Treatment of Speech Impediments of Children at Pre-school Education Institution

Mārīte Rozenfelde

Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija

Olga Čapkeviča

Daugavpils 4. specializētā PII

Abstract. *The issue of the involvement of parents in the treatment of children with speech impediments in cooperation with speech therapists at pre-school education institutions is examined in the paper, as the correction of speech cannot be fully effective, if the family is not involved in the process. Parents' insufficient awareness on speech impediment and treatment, undervaluing the importance of speech impediments' early detection and timely actions, incorrect and sometimes harmful beliefs regarding child's speech, shows the necessity to cooperate at all the stages of treatment, provide parental education on the possibilities of children speech development. The author describes the research, carried out at a pre-school education institution, on the parents', whose children have speech impediments, perception of their role and the evaluation of their involvement in the speech impediments' correction, that proves that, estrangement occurs when children, being in specialized twenty-four hour care pre-school groups, do not receive the necessary interaction and overall development stimulating activities with their parents.*

Keywords: *speech therapist, pre-school education institutions, children with speech impediments, correction of speech impediments.*

Ievads

Introduction

Vēsturiski daudzi izcili krievu pedagogi bijuši pārliecināti, ka galvenie pirmsskolas vecuma bērna audzinātāji ir viņa vecāki. Pedagogs K. Ušinskis (Ушинский, 1958) uzskatīja, ka vecākiem vajadzētu lasīt pedagoģisko literatūru un iegūt zināšanas saskarsmē ar pedagogiem. V. Suhomļinskis runāja par ģimenes un sabiedrības izglītības nepārtrauktību un vienotību, kas balstās uz sadarbību starp vecākiem un pedagogiem (Сухомлинский, 1979). Pedagoģes T. Markova un M. Ostrovska (Маркова, Островская, 1983; Островская, 1983), kuras izstrādājušas pirmsskolas izglītības iestādes darba ar ģimeni saturu,

formas un metodes, uzskata, ka vecāku iesaistīšanās mācību un audzināšanas procesā rada labvēlīgus apstākļus bērna runas attīstībai, bet, lai tā būtu efektīva, darbs ar vecākiem jāsāk sākuma posmā un tam ir jābūt labi izplānotam. Šim nolūkam ir nepieciešams veidot labvēlīgu mikroklimatu un iesaistīt vecākus izglītības procesā.

Pēc Latvijas Logopēdu asociācijas datiem Latvijā 35 – 40 % 5-6 gadus vecu bērnu nepieciešama logopēdiskā palīdzība valodas un runas attīstībā un korekcijā, bet vecumā no 3-5 gadiem pat līdz 50 % bērnu nepieciešama logopēdiska palīdzība (Latvijas logopēdu asociācija, 2015). Latvijas Logopēdu asociācijas pētījumi pierāda, ka, ja nav pietiekami nodrošināta logopēdiskā palīdzība pirmsskolas posmā, pieaug skolēnu skaits ar ielaistiem runas, valodas un komunikācijas traucējumiem, kuru korekcijai nākotnē ir nepieciešams daudz lielāks laiks.

Pašlaik pirmsskolas izglītībā aktuālas ir tādas darba formas, kas nodrošina valodas problēmas risinājumu katram bērnam un ģimenei individuāli. Korekcijas darba panākumus lielā mērā nosaka tas, cik lielā mērā tiek organizēta pēctecība pedagoga un vecāku darbā. Tieši tāpēc šobrīd svarīga ir tāda savstarpēja pirmsskolas izglītības iestādes pedagogu, logopēdu un vecāku sadarbība, kas paredz domu, jūtu, pārdzīvojumu apmaiņu; ir vērsta arī uz vecāku pedagoģiskās kultūras paaugstināšanu, t.i., zināšanu nodošanu viņiem, pedagoģisko prasmju, iemaņu veidošanu.

Neviens korekcijas darbs nevar būt pilnībā efektīvs, ja tajā nav iesaistīta ģimene. Jau pirmsskolas iestādē ir ļoti svarīga ir cieša pedagogu un vecāku sadarbība. Mūsdienų pirmsskolas izglītības iestādes pedagoģiskais process pamatojas uz humānisma, uzskatāmības un pēctecības principu, ir bērns centrēts, kas nosaka to, ka pirmsskolas pedagoģiskajā procesā tiek ievērotas bērna vajadzības, intereses un spējas, tiek nodrošināta bērna individuālā attīstība, nodrošināta bērna, pedagogu un vecāku vai bērna likumisko pārstāvju sadarbība, kā to paredz Ministru kabineta noteikumi Nr. 533 „Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām” (MK noteikumi Nr. 533, 2012).

Saistītai runai ir liela nozīme cilvēka dzīvē, jo tā nodrošina komunikāciju, mijiedarbību, saskarsmi. „Ar saskarsmes palīdzību īstenojas cilvēka sociālās vajadzības: piederības vajadzība, vajadzība pēc pieķeršanās un simpātijām, vajadzība pēc pašapziņas, vajadzība pēc pašapliecināšanās, vajadzība pēc informācijas un vērtību orientāciju sistēmas” (Cupere, 2014, 24). „Bērniem ar valodas sistēmas nepietiekamu attīstību ir lielas grūtības izplānot viņa stāstījumu, kas ļoti apgrūtina viņu darbību. Bērni nevar dalīties savos pārdzīvojumos, iespaidos. Citiem komunikācijas partneriem grūti saprast viņus, un no tā cieš saskarsme” (Cupere, 2014, 24), bērna attīstība, dzīves darbība un kopumā pašrealizācija nākotnē.

Bērnu runas traucējumus izraisa dažādi faktori un zināmā mērā to rašanās ir saistīta ar bērna saskarsmes stilu ar māti, kas var stimulēt vai bremsēt bērna runas attīstību; ar nelabvēlīgu valodas vides ietekmi, ko izraisa nepietiekama bērna un mātes verbālā saskarsme (Маркова, Островская, 1983, Островская, 1983). Jo stiprāk izteikts mātes vēsums saskarsmē ar bērnu, jo lielāka ir runas traucējumu rašanās iespējamība. Ir arī vecāki, kam nav intereses par bērna runas kvalitātes uzlabošanu, ir arī tādi, kuri izvirza paaugstinātas prasības bērniem, mācot dzejoļus, dziesmas, skaitāmpantus, kaut skaņa vēl nav automatizēta vārdos (Maksimova, 2012).

Pirmsskolas vecuma bērniem svarīgākie cilvēki ir viņu vecāki, bet tas, vai vecāki spēj ietekmēt savu bērnu, ir atkarīgs no vecāku personiskās attieksmes pret savu bērnu. „Gan skolotājam, gan logopēdam ir jāzina, ko vecāki domā par sava bērna situāciju, var būt, ka viņu cerības ir nepamatotas” (Tūbele, 2008, 123.). Pirmsskolas izglītības iestāžu darbinieku sadarbībā ar ģimeni bieži atklājas tas, cik maz vecāki pievērš pienācīgu uzmanību bērna runas traucējumu atpazīšanai un korekcijas uzsākšanai, uzskatot, ka valodas traucējumi ar laiku tāpat pāries. Vecāku nepietiekama informētība runas traucējumu un korekcijas jautājumos, nenovērtējot runas traucējumu agrīnās atklāšanas un savlaicīgas iedarbības nozīmi, nepareizi un reizēm pat kaitīgi uzskati attiecībā uz bērnu runu, liecina par nepieciešamību sadarboties visos korekcijas posmos. Audzināšanas haotiskums ģimenē un atbildības par bērna runas panākumiem pārlīkšana uz logopēdu un pirmsskolas izglītības skolotājiem, neveicina cieņā balstītas saskarsmes veidošanos starp pedagogiem un bērnu, veido negatīvu vai vienaldzīgu bērna attieksmi pedagoģiskajā procesā.

Mācību rezultātus ievērojami paaugstina pedagoģiskā kolektīva mērķtiecīgs, sistemātiski plānots, vispusīgs darbs un vecāku apzināta ieinteresētība. Svarīga un neatņemama bērnu runas traucējumu novēršanas darba daļa ir cieša logopēda un vecāku sadarbība. Vecāku palīdzība ir obligāta, un tā ir ārkārtīgi vērtīga. „Lai pilnībā izvērtētu visas cēloņa – seku sakarības, pareizi izprastu valodas traucējumu un pamatoti izvēlētos nepieciešamās korekcijas metodes, jāzina runas traucējuma rašanās iemesli, iespējamais rašanās laiks, apstākļi, raksturs, dziļums un pakāpe, kādi valodas sistēmas komponenti ir skarti” (Tūbele, 2002, 71-72).

Vecāku loma bērnu izglītošanā ir nepārvērtējama. Tikai sadarbībā ar skolotājiem un, ja nepieciešams, ar logopēdu, psihologu, mediķiem, vecāki varēs palīdzēt skolēnam pārvarēt runas attīstības nepilnības un ar tām saistītos mācību traucējumus (Tūbele, 2002, 75-76). Tādēļ ir svarīgas sarunas ar vecākiem, vecāku aptaujas, lai papildinātu informāciju par bērnu, noteiktu pareizo diagnozi.

Sadarbība ar vecākiem jāturpina arī ikdienas darbā, lai bērna attīstība būtu optimāla (Tūbele, 2002, 76). Svarīgi ir arī tas, ka vecāku viedoklis ir

visnozīmīgākais bērnam, un, otrkārt, tikai vecākiem ir iespēja katru dienu nostiprināt veidojamās prasmes dzīvēs, tiešās saziņas ar savu bērnu procesā. „Rotaļājoties, pastaigājoties un citādi kopā pavadot brīvo laiku, vecāki saskarsmē ar bērnu palīdzēs atcerēties apgūtās pareizas izrunas iemaņas” (Tūbele, 2002, 76).

Strādājot ar vecākiem mācību gada laikā ir svarīgi:

- veidot partnerattiecības ar katra audzēkņa ģimeni, radīt interešu kopības un savstarpēja emocionālā atbalsta atmosfēru;
- paaugstināt vecāku psiholoģiski pedagoģisko kompetenci runas attīstības jautājumos, rosināt viņos interesi un vēlmi piedalīties bērna audzināšanā un attīstībā;
- veidot vecākiem prasmes vērot bērnu un izdarīt pareizus secinājumus no šiem vērojumiem;
- palīdzēt vecākiem izstrādāt pārliecinātu un mierīgu audzināšanas stilu, lai bērnam radītu komfortu un drošību ģimenē;
- iemācīt vecākiem noteiktus logopēdiskā darba paņēmienus.

Konkrēti, logopēdam sadarbojoties ar bērna vecākiem runas traucējumu korekcijā ir svarīgi:

- iepazīstināt vecākus ar logopēda bērna valodas vērojuma rezultātiem;
- iesaistīt vecākus iespējamā, aktīvā runas traucējumu korekcijas procesā mājas apstākļos: skaidrojot, mācot, demonstrējot ko un kā darīt, lai trenētu bērna artikulācijas aparātu, lai rosinātu motivāciju runāt un bērns mācītos pareizi runāt, utt.;
- veidot pareizu vecāku priekšstatu par bērna gatavību pārejai uz skolas mācību procesu.

Kopēja logopēda uzdoto darbu izpilde brīvajā laikā ļauj vecākiem ar bērnu veidot uzticības pilnas attiecības, saprast un pieņemt bērnu ar viņa individuālajām spējām un nevarēšanu, dalīties ar bērnu priekos un bēdās, priecāties par bērna sasniegumiem un atbalstīt neveiksmju gadījumā, nebūt autoritāram, bet saprotošam un pieņemošam.

Pedagogs A. Petrovskis (Петровский, 1981) izdala 4 posmus pedagogu un bērnu vecāku sadarbības organizācijā:

1. posms – *bērna pozitīvā tēla raidīšana vecākiem* (Pedagogs nekad nesūdzas par bērnu. Pat ja viņš ir kaut ko izdarījis. Saruna notiek ar devīzi: „Jūsu bērns ir vislabākais”);

2. posms – *zināšanu par bērnu, kuras viņi nevarētu gūt ģimenē, sniegšana vecākiem* (Pedagogs ziņo par bērna panākumiem un attīstību, saskarsmes īpatnībām ar citiem bērniem, mācību darbības rezultātiem);

3. posms – *pedagoga iepazīšanās ar ģimenes problēmām bērna audzināšanā un apmācībā* (Šajā posmā aktīvā loma pieder vecākiem, pedagogs tikai uztur dialogu, nesniedzot vērtējumu. Jāatceras, ka, no vecākiem gūtā

informācija nav jāizpauž kolēģiem grupā un, tā ir izmantojama tikai pozitīvas savstarpējās sadarbības organizēšanai);

4. posms - *bērna personības kopīga pētīšana un veidošana* (Tikai šajā posmā pedagogs, kas ir guvis vecāku uzticību, sekmīgi organizējot iepriekšējos posmus, var sākt uzmanīgi sniegt padoms vecākiem).

Logopēdes E. Mastjukova, A. Moskovkina, V. Tkačova norāda, ka korekcijas procesa un logopēda un ģimenes sadarbības organizācijas formas (Мастюкова, Московкина, 1991, Ткачева, 1998) var būt: kolektīvas, individuālas un vizuāli informatīvā nodrošinājuma veidā. Pie kolektīvām vecāku iesaistīšanas darba formām bērna runas traucējumu korekcijā var būt:

1. *Vecāku sapulces* (Iespējamās tēmas: „Vecāku iepazīstināšana ar korekcijas darba uzdevumiem un saturu”, „Bērnudārza un vecāku sadarbība, sagatavojot bērnu mācībām skolā”, „Sīkās motorikas attīstīšana un rokas sagatavošana rakstīšanai”, „Mācību gada korekcijas darba,” u.c.);
2. *Mājas darbi* (Pedagogs sniedz vecākiem iespēju iepazīties ar bērna individuālām burtnīcām, lai viņi varētu sekot bērna mācību dinamikai, organizēt viņu dalību, pildot mājas darbus; kā arī mājas darbi tiek izvietoti vecāku standā);
3. *Testēšana un anketēšana* (Ļauj identificēt vecākiem aktuālākās problēmas).
4. *Mājas spēlējamu rotaļu krājums* (Rotaļu krājums iepazīstina vecākus ar vienkāršām, bet ļoti interesantām, un, galvenais, bērniem noderīgām rotaļām. Tajā ietilpst tādu rotaļu apraksti, kuras veicina bērna runas attīstību, un kuras vecāki varētu spēlēt ar bērnu jebkurā viņiem ērtā laikā: „virtuvē”, „ceļā uz bērnudārzu”, „brīvajā laikā”);
5. *Atvērto durvju dienas* (Vecāki apmeklē nodarbības, skatās, kā bērni darbojas, ko viņiem ir nepieciešams nostiprināt mājās, pie kā vēl jāstrādā. Pie tam viņu pienākums nav savlaicīgi informēt pedagogu par savu apmeklējumu);
6. *Vecāku piecminūtes* (Vecākiem ir iespēja saņemt īslaicīgu privāto konsultāciju);
7. *Praktiskās konsultācijas* (Kopā ar bērniem, vecāki mazās apakšgrupās apgūst artikulācijas vingrinājumus, mācās veikt uzdevumus kopā ar bērniem darba burtnīcās);
8. *Svētki un izklaide* (Piedalīties tiek aicināti vecāki. Gada beigās vecāki tiek aicināti uz noslēguma nodarbību - svētki, kuros bērni demonstrē visas mācību gada laikā gūtās zināšanas, prasmes un iemaņas.);
9. *Izstāžu organizēšana* („Kā veiclas rociņas mēlītei palīdzēja”. Apskatei tiek izlikti tikai tie eksponāti, kurus bērni ir darinājuši mājās kopā ar vecākiem.);

10. *Informācijas stends vecākiem* (Veltīts bērna runas attīstības problēmām: gramatiskai runai, vārdu krājuma bagātināšanai, lasītprasmes apgūšanai, sīkās motorikas, artikulācijas attīstīšanai utt.).

Dotās darba formas ļauj iesaistīt vecākus aktīvai līdzdalībai korekcijas procesā, paredz pozitīvu attiecību veidošanu starp logopēdu un vecākiem, ģimenes un vecāku lomas bērna izglītībā un audzināšanā apzināšanos.

Lai sasniegtu rezultātus korekcijas darbā ir nepieciešams ievērot prasības logopēda darbam:

1. Korekcijas nodarbībām jānotiek sistemātiski;
2. Katram bērnam pirmsskolas izglītības iestādē un ģimenē ir nepieciešama individuāla pieeja;
3. Vecākiem ir jāievēro logopēda un skolotāju ieteikumi un prasības;
4. Runas materiāls, kuru bērns nostiprina mājās, ir jāsystematizē, saprotami jāpaskaidro bērnam un vecākiem (kā un cik daudz vingrinājumi - uzdevumi jāizpilda mājās);
5. Pastāvīgi jānodrošina kopīga, sekmīga logopēda, skolotāju, vecāku un citu speciālistu sadarbība;
6. Jāuztur savstarpējo izpratni starp vecākiem un bērniem.

Piedāvātās logopēda darba formas ar vecākiem, kuri audzina bērnu ar runas traucējumiem, veicina partnerības un sadarbības attīstību starp vecākiem un bērnu, adekvātas un vienlīdzīgas komunikācijas prasmju veidošanos, kas, savukārt, veicina harmonisku bērna personības un runas attīstību.

Pateicoties izveidotām uz uzticību balstītām partnerattiecībām starp visiem korekcijas procesā iesaistītiem dalībniekiem, veiksmīgi tiek pārvarēti ne tikai bērna runas, uzmanības, atmiņas, domāšanas, motorikas, uzvedības traucējumi, bet arī tiek veidotas bērnu un vecāku attiecības.

Katra pirmsskolas izglītības iestāde, kurā strādā logopēds, organizē efektīvus vecāku izglītošanas un iesaistes runas traucējumu korekcijas darbā pasākumus. Viens no šī darba veidiem ir logopēda ieteikumu izstrāde vecākiem bērnu runas korekcijas veicināšanai brīvajā laikā. Autore, logopēde O. Čapkeviča izstrādājusi un aktualizējusi savus ieteikumus vecākiem, kas rosina:

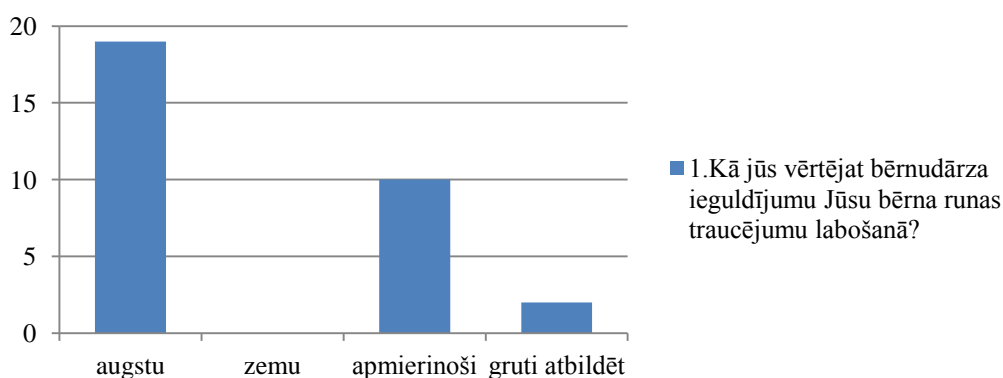
1. *Spēlējieties ar savu bērnu*, jo spēles laikā, kopā liekot mozaīkas, puzzles, lipinot no plastilīna, zīmējot, verot zīlītes, braukājot ar mašīnītēm, aijājot lelles un vienlaicīgi runājoties, uzlielot, iedrošinot kaut ko darīt, Jūs attīstat savu bērnu, attīstat viņa kustības, attīstat viņu valodiņu;
2. *Lasiet saviem bērniem bērnu grāmatiņas, pasaku grāmatiņas*, jotas parāda bērnam Jūsu mīlestību, vēlēšanos būt kopā, sniedz iespējas attīstīt runu, skaidrot nesaprotamo, fantazēt par iespējamo, ļauj bērnam justies droši un uzticēties Jums;

3. *Klausieties un sadzirdiet savu bērnu: interesējieties par viņa sajūtām, domām, viņa dzīvi un pacietīgi, ar interesi klausieties bērna stāstīto, nenoraidiet, nesakiet, ka nav pareizi, nepazemojiet bērnu;*
4. *Jūs tikai tagad varat kaut ko izmainīt savā un bērna dzīvē, jo vēlāk jau būs par vēlu.*

Aktualizējas jautājums par to, kā vecāki vērtē pirmsskolas izglītības iestādes, logopēda darbu, savu līdzdalību un iesaisti bērnu runas traucējumu korekcijas darbā pirmsskolas izglītības iestādē. Autores izstrādā anketu un aptaujā 31 pirmsskolas izglītības iestādes bērnu vecākus. Jāatzīmē ka vecāki nesniedz atbildes uz visiem jautājumiem, tādēļ atbilžu skaits var atšķirties. Vienlaicīgi autore O. Čapkeviča veic personīgu bērnu vecāku iesaistes runas un valodas korekcijas darbā izvērtējumu.

Pētījuma rezultāti *Findings*

Atbildot uz jautājumu par pirmsskolas izglītības iestādes darbību bērna runas traucējumu korekcijā vecāku vērtējumā, jāatzīmē, ka 19 bērnu vecāki iestādes darbu novērtē augstu, 10 vecāku novērtējums ir apmierinošs, bet 2 vecāki nespēj sniegt novērtējumu (skatīt 1.attēlu). Aptaujāto ģimeņu vecāku sastāvs izglītības, vecuma, bērnu audzināšanas pieredzes un ieinteresētības sadarbībai ziņā ir ļoti dažāds, par ko faktiski liecina tas, ka ir vecāki, kuriem nav izpratnes kā faktiski būtu jāstrādā šādai izglītības iestādei, kuri nevar novērtēt notiekošo darbu iestādē.

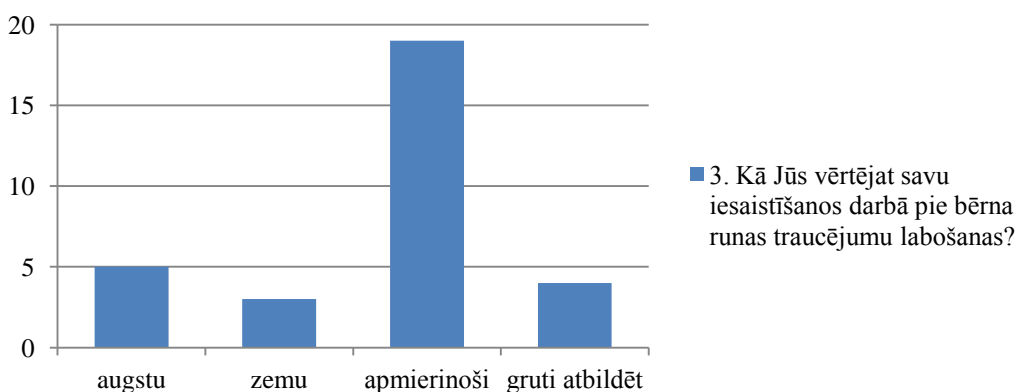

1.att. Pirmsskolas izglītības iestādes ieguldījums bērnu runas traucējumu korekcijā vecāku vērtējumā

Figure 1 Parents assessment of the contribution of pre-school education institution to the correction of children's speech impediments

Nosakot vadošo lomu pirmsskolas vecuma bērnu valodas un runas attīstīšanas un korekcijas darbā, lielākā daļa (21) aptaujāto vecāku uzskata, ka vadošā loma ir pirmsskolas izglītības iestādei un vecākiem, ģimenei, 8 vecāki kā galveno bērnu valodas un runas attīstīšanas un korekcijas darbā redz pirmsskolas izglītības iestādi, nekādi nesaistot ar šo darbu sevi. Divi bērnu vecāki uzskata, ka galvenā vadošā loma bērnu valodas attīstīšanā ir viņiem.

Vecākiem tiek piedāvāts novērtēt savu ieguldījumu bērnu valodas un runas attīstīšanas un korekcijas darbā. Tikai 5 vecāki savu līdzdalību novērtē augstu, lai gan arī tas nav pilnībā objektīvi, salīdzinot ar autoru sniegto vecāku iesaistes novērtējumu. 19 no aptaujātajiem 31 ģimeņu vecākiem savu līdzdalību novērtē kā apmierinošu, četru ģimeņu vecākiem ir grūti atbildēt uz šo jautājumu, bet trīs ģimenes savu līdzdalību novērtē zemu, kas faktiski abos gadījumos, pēc autoru novērojumiem, atbilst patiesībai.

2.att. Personīgā iesaistīšanās bērnu runas traucējumu korekcijas darbā vecāku vērtējumā

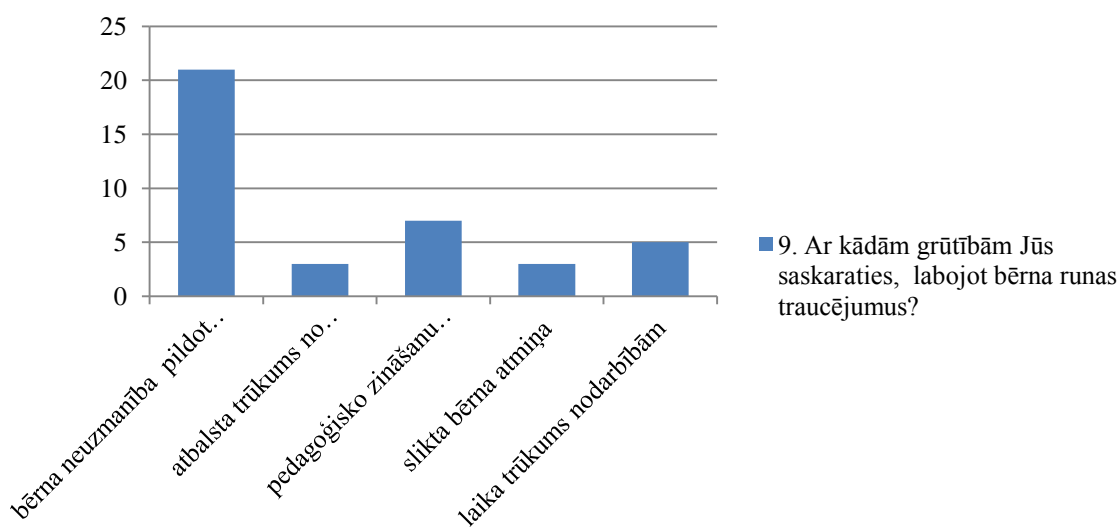
Figure 2 Parents assessment of personal involvement in the child's speech impediments' correction process

Kā savu devumu bērnu runas traucējumu korekcijā vecāki uzskata to, ka: bērni tiek atvesti uz izglītības iestādi un tādēļ sistemātiski piedalās nodarbībās (19 atbildes), paši vecāki piedalās vecāku sapulcēs (11 atbildes), atklātajās nodarbībās (8 atbildes), apmeklē individuālās konsultācijas (12 atbildes). Ja ņem vērā, ka lielākā daļa bērnu uzturas pirmsskolas izglītības iestādes diennakts grupās 5 dienas nedēļā, ir skaidrs, kādēļ vecāki ne ļoti bieži griežas pēc padoma pie iestādes logopēda (16 atbildes), reti (4 atbildes), nevar atbildēt (5 atbildes), kas kopumā sastāda divas trešdaļas atbilžu. Tikai 6 ģimeņu vecāki logopēda informāciju par saviem bērniem vēlas bieži. Šī informācija caurmērā ir par bērna panākumiem nodarbībās (17 atbildes), informācija par bērna valodas traucējumu korekcijas darbu ģimenē (9 atbildes), mājas darbu pildīšanas jautājumos (8 atbildes), bet četriem vecākiem ir grūtības atbildēt uz šo jautājumu.

Savukārt uz jautājumu, ar kādiem jautājumiem pie vecākiem griežas logopēds, tiek sniegtas sekojošas atbildes: logopēds runā par bērnu sasniegumiem nodarbībās (15 atbildes), mājas darbu pildīšanas jautājumos (10 atbildes), par bērnu runas traucējumu korekciju ģimenē (6 atbildes). Ir vecāki, kuri nevar atbildēt uz šo jautājumu (8 atbildes). 23 vecāki savas zināšanas par bērna valodas attīstības un korekcijas iespējām saņem no logopēda, 5 vecāki uzskata, ka ir pietiekoša dzīves pieredze, 3 vecāki informāciju meklē speciālā literatūrā, bet 2 ģimeņu vecāki informāciju meklē internetā un televīzijā.

3.attēlā sniegtas vecāku atbildes uz jautājumu: ar kādām grūtībām vecāki saskaras veicot bērnu runas attīstības un korekcijas darbu.

3.att. **Grūtības, ar kurām saskaras vecāki veicot bērnu runas traucējumu korekciju**
Figure 3 The challenges encountered by parents during the child's speech impediments' correction

Lielākais skaits vecāku (21 atbildes) norāda uz bērnu neuzmanību pildot logopēda noteiktos uzdevumus, 7 vecāki atzīst pedagoģisko zināšanu trūkumu, lai kvalitatīvi veiktu šo darbu, 5 vecāki aizbaidinās ar laika trūkumu šīm nodarbībām, 3 vecāku atbildes liecina par to, ka vaina tiek meklēta ne pašu vecāku darbībā, bet norādot, ka trūkst atbalsta šim darbam un arī pašu bērnu atmiņa ir slikta.

Bērnu runas traucējumu korekcijā vecāki ar logopēdu labprāt iesaistītos kopīgos projektos (9 atbildes), saņemtu konsultācijas (16 atbildes), vērotu atklātās nodarbības (10 atbildes), risinātu sev interesējošos jautājumus apaļo galdusarunās (4 atbildes).

Secinājumi **Conclusion**

1. Vecāki pilnā mērā neapzinās situācijas ar bērna runu smagumu, neapzinās savas līdzdalības bērnu runas traucējumu korekcijā nozīmi, norobežojas no līdzdalības runas korekcijas darbā, pilnībā atbildību par rezultātu uzliekot pirmsskolas izglītības iestādes skolotājiem un logopēdam.
2. Daļa vecāku pārvērtē savu iesaisti runas traucējumu korekcijas darbā, kas neatbilst īstenībai, jo sistemātiski ar saviem bērniem pēc logopēda ieteikumiem strādā trešā daļa aptaujāto 31 ģimeņu vecāku, kuri sadarbojas ar logopēdu, konsultējas un ieklausās ieteikumos.
3. Pirmsskolas izglītības iestādē ir svarīgi turpināt iesākto vecāku izglītošanas darbu, iesaistīt vecākus darbā ar bērna runas traucējumu korekciju jau pirmsskolas iestādes ikdienas aktivitāšu laikā, logopēda klātbūtnē, kas dotu vecākiem drošības sajūtu, ka viss notiek pareizi, pamazām pieradinātu vecāku darboties ar bērnu, saprast bērnu.
4. Katrā pirmsskolas izglītības iestādē, ne tikai specializētā, būtu svarīgi nodrošināt logopēda darbu, kas ļautu samazināt bērnu skaitu, kas visu nedēļu pavada specializētās pirmsskolas iestādēs, netiekoties ar saviem vecākiem, abpusēji attālinoties vieniem no otriem.

Summary

The pedagogical process of today's pre-school education institution is based on humanism, the principle of visibility and succession, it is child-centered, defining that in the pre-school pedagogical process the needs, interests and abilities of a child, his individual development, the cooperation between child, pedagogues, parents or child's legal representatives is ensured.

Speech impediments are caused by various factors. Pedagogues' studies show that the occurrence of children's speech impediments is in some way related to the child's style of interaction with his mother, that can stimulate or slow down child's speech development; the adverse effect of language environment, caused by insufficient verbal interaction between mother and child (Маркова, Островская, 1983, Островская, 1983). The more strongly mother's coldness is expressed in interaction with the child, the higher is the possibility of the occurrence of speech impediments'.

In the cooperation of pre-school education institutions' workers with family, it is often discovered, how little attention parents pay to identify child's speech impediments and to begin corrections, believing that language disorders will eventually pass. Parents' insufficient awareness on speech impediments and treatment, undervaluing the importance of speech impediments' early detection and timely actions, incorrect and sometimes harmful beliefs regarding child's speech, shows the necessity to cooperate at all the stages of treatment. The chaotic state of upbringing in a family and shifting the responsibilities for child's speech progress on speech therapist and pre-school educators is not encouraging the formation of

interaction based on respect between pedagogues and child, but creates child's negative attitude or indifference in the pedagogical process.

A significant and integral part of child's speech impediments' correction is close cooperation between speech therapist and parents. Parents help is obligatory, as it is crucial and extremely valuable. Only in cooperation with teachers and, if necessary, with speech therapist, psychologist, doctors, parents will be able to help a pupil to overcome speech development imperfections and learning difficulties related to them (Tūbele, 2002, 75-76).

It is significant that parents' opinion is the most important for a child, and, secondly, only parents have the opportunity to strengthen developing skills each day in a live, direct interaction process with their child. „While playing, going for a walk and spending free time in some other way, parents, when interacting with a child, will help the child to remember acquired correct pronunciation skills” (Tūbele, 2002, 76).

The author O. Čapkeviča has developed recommendations for parents how to correct children's speech impediments, which prescribes to read books together with a child; read, tell and make up tales, organize massage of the child's fingers during playtime, etc.

A questionnaire has been developed and 31 pre-school education institution family parents have participated in the survey, and simultaneously the evaluation of parental involvement in speech and language correction process has been provided from a speech therapist. The results of questionnaire allow drawing the following conclusions:

1. Parents are not fully aware of the severity of children speech impediments, are not aware of the importance of their participation in child's speech impediments' correction, disassociate themselves from participation in the speech correction process, putting the responsibility for the result fully on pre-school education institution teachers and a speech therapist;
2. A part of parents overrate their involvement in the process of speech impediment correction, because only one third of surveyed 31 parents, who cooperated with a speech therapist, consulted and listened to suggestions, regularly work with children, as recommended by the speech therapist.
3. It is important to continue the educational process of parents at pre-school education institution, involve parents in work with child's speech impediment correction already during the everyday activities at the pre-school education institution with speech therapist's presence, that will reassure parents that everything is done correctly, will slowly train parents to work with children, understand them;
4. In every pre-school education institution, not only specialized ones, it would be important to ensure speech therapist's presence, that would allow to reduce the number of children that spend a whole week in specialized pre-school institutions, without seeing their parents and mutually estranging from each other.

Literatūra References

- Čapkeviča, O. (2016). *Skolotāja-logopēda ieteikumi vecākiem, kuriem ir bērns ar valodas traucējumiem*. Pieejams <http://www.4pii.ambrand.lv/logopeds/> (skatīts 15.02.2016).
- Cupere, I. (2014). *Saskarsmes pilnveide pirmsskolas vecuma bērniem ar valodas sistēmas nepietiekamu attīstību*. Starptautiskās zinātniskās konferences „Sabiedrība. Integrācija. Izglītība” materiāli. Rēzeknes Augstskola.

- Latvijas logopēdu asociācija (2015). *Logopēdiskā palīdzība vispārizglītojošās izglītības iestādēs Latvijā*. Pieejams <http://logopedi.lv/faili/faili/2015/rekomendacijas%20logopediska%20darba%20organizacijai%20visparizglitajosas%20izglitibas%20iestades.pdf> (skatīts 15.02.2015).
- Maksimova, A (2012). *Valodas traucējumu atpazīšana*. Pieejams http://www.iic.lv/wpcontent/uploads/2015/06/valodas_traucejumu_atpazisana.pdf
- Noteikumi par valsts pirmsskolas izglītības vadlīnijām* (2012). MK noteikumi Nr. 533 Pieejams <http://likumi.lv/doc.php?id=250854> (skatīts 15.02.2016).
- Tūbele, S. (2002). *Skolēnu runas attīstības vērtēšana*. R.:RaKa.
- Tūbele, S. (2008). *Disleksija vai lasīšanas traucējumi*. R.:RaKa.
- Мастюкова, Е. М., & Московкина, А. Г. (1991). *Они ждут нашей помощи*. М.: Педагогика.
- Петровский, А. В. (1981). *Дети и тактика семейного воспитания*. М.:Педагогика.
- Островская, Л. Ф. (1983). *Педагогические знания - родителям*. М.: Просвещение.
- О воспитании дошкольников в семье*. (1983). Сост. Т. А. Марковой, Л. Ф. Островская М.: Изд-во Акад. пед. наук РСФСР.
- Сухомлинский, В. А. (1979). *Избранные педагогические сочинения*. М.: Педагогика.
- Ткачева, В. В. (1998). О некоторых проблемах семей, воспитывающих детей с отклонениями в развитии // *Дефектология*. № 4. – С. 3.
- Ушинский, К. Д. (1958). *Собрание сочинений. Педагогические статьи 1857–1861*. Т.-2. М.: АПН РСФСР.